

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТУ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
Юрій ОСТАПЕЦЬ
« 06 » листопада 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	012 Дошкільна освіта
Освітня програма	Дошкільна освіта
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Полікультурна освіта» для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 012 «Дошкільна освіта» освітньої програми «Дошкільна освіта».

Розробники: Розлуцька Галина Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи;
Васьків Сільва Тиберіївна старший викладач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

протокол № 6 від «16» січня 2025 р.

Завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

(підпис)

/Оксана ПОВІДАЙЧИК /
(прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 7 від «06» лютого 2025 р.

Голова науково-методичної комісії факультету суспільних наук

(підпис)

/Олена ПОПАДИЧ /
(прізвище та ініціали)

© Розлуцька Г.М., Васьків С.Т., 2025 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	4	4
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	7	7
	Лекції:	
	22	6
	Практичні (семінарські):	
	22	6
Форма підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні	
	-	-
	Самостійна робота:	
	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Полікультурна освіта» є формувати полікультурну компетентність майбутніх педагогів дошкільної освіти на підставі аналізу особливостей полікультурності як педагогічного феномену. Вона спрямована на розвиток у студентів здатності розуміти, цінувати та поважати культурну різноманітність, а також ознайомлення інструментарієм педагогічної діяльності в полікультурному освітньому середовищі. Ця дисципліна включає вивчення теоретичних та практичних основ полікультурності.

Полікультурна освіта є ключовою для розвитку сучасного освітнього простору, зокрема в Україні, де вона сприяє формуванню толерантності та взаєморозуміння між різними культурами. Ця дисципліна охоплює широкий спектр тем, від історичного розвитку полікультурної освіти до сучасних методів навчання, які підготовляють студентів до професійної діяльності в багатокультурному середовищі. Важливість цієї дисципліни підкреслюється її здатністю розвивати критичне мислення та наукову інтуїцію, що є необхідним для розуміння та цінування культурного різноманіття.

Завдання курсу:

- ознайомити студентів із термінологічним апаратом та змістом основних понять курсу;
- окреслити нормативно-правове підґрунтя полікультурної освіти в національному та міжнародному контексті;
- розкрити роль полікультурної освіти в розвитку наукової педагогічної теорії і практики;
- проаналізувати закономірності розвитку полікультурної освіти;
- навчити студентів виявляти позитивні здобутки у вітчизняному та зарубіжному досвіді полікультурної освіти;
- удосконалювати навички толерантної взаємодії в процесі дошкільної освіти.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності:

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.

КЗ-10. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності:

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки,

самосвідомість, самооцінка, самоповага, толерантність).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, полікультурне середовище, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки в полікультурному суспільстві.

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності.

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, в тому числі представників інших національностей, попередження та протидії булінгу.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами, в тому числі міжкультурної взаємодії.

КС-21. Здатність працювати з проблемними дітьми, в тому числі з внутрішньо-переміщеними

КС-22. Здатність працювати в полікультурному середовищі

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Полікультурна освіта**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 1 Історія та культура України

ОК 8 Вступ до спеціальності

ОК 9 Історія педагогіки

ОК 11 Теорія виховання

ОК 12 Дошкільна дидактика

ОК 16 Основи інклюзії в закладах дошкільної освіти

ОК 23 Сучасні заклади дошкільної освіти в Україні і за рубежом

ОК 25 Методика виховної роботи у закладах дошкільної освіти

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Початкова освіта**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в	ПРН 1

роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.	
Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.	ПРН 2
Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами, дітей – представників етнічних меншин.	ПРН 3
Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.	ПРН 5
Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний навчально-виховний простір закладу дошкільної освіти.	ПРН 9
Бути знайомим з ознаками булінгу, в тому числі на етнічному ґрунті в полікультурних регіонах. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.	ПНР 11
Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.	ПНР15
Ефективно працювати в полікультурному освітньому середовищі.	ПНР 25

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Актуальні питання дошкільної освіти в полікультурному суспільстві**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знання теоретичні основи основних нормативно-правових документів щодо визнання рівності та поваги і толерантної взаємодії без огляду на етнічні, соціальні, релігійні, фізичні та ін. особливості; розуміти і визначати закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми дошкільного віку в умовах полікультурності.	ПРН 1
Розуміти, описувати й аналізувати процеси дошкільної освіти з використанням базових понять та категорій полікультурності, врахування її суті, особливостей та ресурсності.	ПРН 2
Розуміти відмінності в дошкільній освіті і особливостях дітей представників етнічних меншин.	ПРН 3
Тлумачити взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи як засіб полікультурності в дошкільній освіті. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку.	ПРН 5
Розуміти історію та закономірності розвитку полікультурної ідеї в освіті. Аналізувати педагогічні системи минулого та сучасний позитивний досвід, творчо трансформувати їх потенціал у сучасний освітній простір дошкільної освіти.	ПРН 9
Використовувати полікультурну компетентність для протидії булінгу в освітньому середовищі, в тому числі на етнічному ґрунті в полікультурних регіонах.	ПРН 11
Визначати завдання, зміст, інструментальне забезпечення програм дошкільної освіти на основі знань про ретроспективу розвитку полікультурної ідеї в національній та зарубіжній освіті, враховуючи аксіологію полікультурності.	ПРН 15
Використовувати теоретичні знання та практичні навички здобуті під час	ПРН 25

вивчення навчальної дисципліни для удосконалення індивідуальної аксіологічної ієрархії з урахуванням полікультурних цінностей та потреби толерантної педагогічної взаємодії у умовах полікультурного соціуму.	
---	--

Очікуванні результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами вищої освіти після опанування навчальної дисципліни «Полікультурна освіта»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знання теоретичні основи основних нормативно-правових документів щодо визнання рівності та поваги і толерантної взаємодії без огляду на етнічні, соціальні, релігійні, фізичні та ін. особливості; розуміти і визначати закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми дошкільного віку в умовах полікультурності.	ПРН 1
Розуміти, описувати й аналізувати процеси дошкільної освіти з використанням базових понять та категорій полікультурності, врахування її суті, особливостей та ресурсності.	ПРН 2
Розуміти відмінності в дошкільній освіті і особливостях дітей представників етнічних меншин.	ПРН 3
Тлумачити взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи як засіб полікультурності в дошкільній освіті. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку.	ПРН 5
Розуміти історію та закономірності розвитку полікультурної ідеї в освіті. Аналізувати педагогічні системи минулого та сучасний позитивний досвід, творчо трансформувати їх потенціал у сучасний освітній простір дошкільної освіти.	ПРН 9
Використовувати полікультурну компетентність для протидії булінгу в освітньому середовищі, в тому числі на етнічному ґрунті в полікультурних регіонах.	ПРН 11
Визначати завдання, зміст, інструментальне забезпечення програм дошкільної освіти на основі знань про ретроспективу розвитку полікультурної ідеї в національній та зарубіжній освіті, враховуючи аксіологію полікультурності.	ПРН 15
Використовувати теоретичні знання та практичні навички здобуті під час вивчення навчальної дисципліни для удосконалення індивідуальної аксіологічної ієрархії з урахуванням полікультурних цінностей та потреби толерантної педагогічної взаємодії у умовах полікультурного соціуму.	ПРН 25

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- екзамен
- тестування
- проекти
- реферати
- есе
- презентація виконаних завдань

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю:

- усна відповідь
  - доповнення відповіді
  - експрес-опитування
  - самостійна робота
  - тестування
  - індивідуальне завдання (в т.ч. реферат)
  - модульне тестування
- Проходить в індивідуальній, груповій, фронтальній формах.

Форми модульного контролю: передбачає варіанти завдань з переліку теоретичних питань та тестових завдань.

Протягом семестру студенти вивчають два змістових модулі з дисципліни. Після виконання кожного змістового модуля здійснюється поточний контроль у вигляді письмової роботи. Студенти, які не відвідували лекції, або не в повному обсязі виконали програму практичних занять, до поточного модульного контролю не допускаються. Вони мають право на відпрацювання пропущених занять.

Форми підсумкового семестрового контролю – іспит, який проводиться в усній формі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	100
8	8	9	9	9	9		

Тема 1. Основи полікультурної освіти в дошкільних навчальних закладах (ЗДО): концепція, принципи та підходи.

Тема 2. Інтеграція культурних аспектів у навчальний процес

Тема 3. Полікультурні підходи до навчання та виховання

Тема 4. Міжкультурна комунікація та її роль у навчанні

Тема 5. Роль родини та громади у полікультурному вихованні дітей ЗДО

Тема 6. Соціалізація дітей у полікультурному середовищі

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T7	T8	T9	T10	T11	50	100
10	10	10	10	10		

Тема 7. Особливості організації навчально-виховного процесу в полікультурному середовищі ЗДО

Тема 8. Застосування інтерактивних та ігрових методів для розвитку міжкультурної компетентності у дітей ЗДО

Тема 9. Полікультурне навчання через проектну діяльність в ЗДО

Тема 10. Роль полікультурної освіти в розвитку критичного мислення

Тема 11. Мистецтво та культура як засоби розвитку полікультурної освіти в ЗДО

Оцінювання окрмких видів навчальної роботи з дисципліни

Види діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максиспльна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максиспльна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	5	20	6	20
Презентації	1	5	1	5
Реферат	1	5	1	5
Есе	1	5	1	5
Доповнення відповіді		5		5
Експрес-опитування	3	5	3	5
Самостійна робота	1	5	1	5
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінювання модульних завдань. Після виконання програми змістового модулю у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді письмової роботи, який оцінюється у межах від 1 до 50 балів.

50 балів (оцінка «відмінно») – студент виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі і виявив при цьому:

- глибокі та повні знання матеріалу дисципліни;
- вільне володіння науковою термінологією;
- творчу самостійність;
- високу культуру оформлення знань та відповідний рівень умінь і навичок.

40 балів (оцінка «добре») – студент виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі, вичерпно реалізував усі питання, виявив творчу самостійність, добре орієнтується в сучасних проблемах основ педагогіки, продемонстрував високу культуру оформлення знань, належний рівень умінь та навичок, але в роботі наявні окремі несуттєві помилки. Ставиться за виконання 75 % усіх завдань.

30 балів (оцінка «задовільно») – студент виявив задовільні знання матеріалу, але допустив при цьому окремі грубі фактичні помилки та неточності, а культура оформлення знань та рівень його умінь і навичок ще недостатні. Правильно виконано більше 50% запропонованих завдань.

20 балів (оцінка «незадовільно») – студент не виявив достатніх фахових знань з предмета, не досяг реалізації завдання через загальну слабку орієнтацію в програмовому матеріалі, а культура його мовлення й оформлення знань незадовільні. Завдань виконано менше від 50 %.

Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Модульна робота 1 (max. – 50 б.)

- 1) Теоретичні завдання: дайте відповідь на 2 питання (2x15б. = max. – 30 б.).
- 2) Тестові завдання: (20x1б. = max. – 20 б.).

Модульна робота 2 (max. – 50 б.)

- 1) Теоретичні завдання: дайте відповідь на 2 питання (2x15б. = max. – 30 б.).
- 2) Тестові завдання: (20x1б. = max. – 20 б.).

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

У наведеній нижче таблиці вказано критерії за якими визначається рівень навчальних досягнень здобувача освіти та відповідні відсотки за виконану роботу. Слід вважати, що знання, уміння та навички бакалавра відповідають певному рівню навчальних досягнень, якщо вони відповідають критерію, вказаному для цього рівням, та критеріям для всіх попередніх рівнів.

Рівні навчальних досягнень	Відсотки	Критерії оцінювання навчальних досягнень
F	0-35%	Здобувач освіти: дає неправильні відповіді на всі запитання передбачені програмовим матеріалом, у наведені прикладів і не може їх виправити, не знайомий з основною літературою; не розуміє сутності основних категорій, не дає правильної відповіді на додатково поставлені запитання.
FX	35-59%	Здобувач освіти: розпізнає окремі об'єкти, явища і факти предметної та може фрагментарно відтворити знання про них; має фрагментарні знання незначного загального обсягу (менше половини навчального матеріалу) за відсутності сформованих умінь та навичок.
E	60-63 %	Здобувач освіти: пояснює основні поняття навчального матеріалу, може самостійно відтворити значну частину навчального матеріалу; вже за зразком виконати основне навчальне завдання.
D	64-73 %	Здобувач освіти: вміє застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, може пояснити основні методи контролю навчальних досягнень, що використовуються та наводити власні приклади на підтвердження деяких тверджень; вміє виконувати навчальні завдання передбачені програмою.
C	74-81 %	Здобувач освіти: добре володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці самостійно знаходить і виправляє допущені помилки; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання навчального завдання.
B	82-89 %	Здобувач освіти: вміє систематизувати і узагальнювати отримані відомості, володіє міцними знаннями, самостійно визначає проміжні етапи власної навчальної діяльності, аналізує нові факти, явища; вже самостійно знаходить додаткові відомості та використовує їх для реалізації поставлених перед ним навчальних завдань, судження його логічні і достатньо обґрунтовані, має сформовані навички використання методів навчання і виховання.

А	90-100 %	Здобувач освіти: має стійкі системні знання та творчо їх використовує у процесі навчальної діяльності, вміє планувати особисту навчальну діяльність, оцінювати результати власної практичної роботи; вміє самостійно знаходити джерела різноманітних відомостей і використовувати їх відповідно до мети і завдань власної пізнавальної діяльності, використовує набутті знання і вміння у нестандартних ситуаціях, вміє виконувати завдання, не передбачені в навчальній програмі, має стійкі навички використання методів контролю навчальних досягнень вільно опановує та використовує сучасні методи навчання і виховання, а також інформаційно-комунікаційні технології для поповнення власних знань та розв'язування професійно орієнтованих завдань.
---	----------	---

Підсумковим семестровим контролем з дисципліни «**Полікультурна освіта**» є іспит, який проводиться в усній формі. Студент, який в результаті поточного оцінювання або підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати екзамен з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. Для покращення підсумкової оцінки з дисципліни складання іспиту є обов'язковим.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання отримав середнє арифметичне менше 60 балів, зобов'язаний складати іспиту з дисципліни. У разі, коли відповіді студента під час іспиту оцінені менш ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною системою. Загальна кількість балів за семестр з навчальної дисципліни складається із середнього арифметичного балу за модулі та балів за поточний контроль.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1 Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Загальні основи полікультурної освіти.

Тема 1. Основи полікультурної освіти в дошкільних навчальних закладах (ЗДО): концепція, принципи та підходи.

Визначення полікультурної освіти та її роль у сучасному світі. Принципи, завдання та особливості впровадження полікультурної освіти в ЗДО. Інтеграція полікультурної освіти в освітній процес дошкільного закладу.

Тема 2. Інтеграція культурних аспектів у навчальний процес

Використання елементів культур різних народів в освітньому процесі. Методи та прийоми, які сприяють культурній інтеграції у навчанні. Роль народної культури в навчальному процесі.

Тема 3. Полікультурні підходи до навчання та виховання

Різноманітність педагогічних стратегій для підтримки багатокультурного середовища. Інклюзивні методи навчання для полікультурних груп. Методи створення полікультурного середовища в групі для дітей з різних культур.

Тема 4. Міжкультурна комунікація та її роль у навчанні

Формування комунікативних навичок в умовах полікультурного середовища. Проблеми та можливості міжкультурної комунікації в освітньому процесі. Важливість розвитку емоційного інтелекту для ефективної міжкультурної комунікації.

Тема 5. Роль родини та громади у полікультурному вихованні дітей ЗДО

Співпраця дошкільного закладу з родинами дітей різних культур. Роль громадських організацій у розвитку полікультурного середовища. Спільні заходи для дітей та батьків, які сприяють культурному обміну.

Тема 6. Соціалізація дітей у полікультурному середовищі

Стратегії соціалізації дітей з різних культурних груп. Роль групових активностей у розвитку соціальних навичок у полікультурному середовищі. Адаптація дітей з різних культур до освітнього простору.

Змістовий модуль 2. Впровадження полікультурної освіти в освітній процес в ЗДО

Тема 7. Особливості організації навчально-виховного процесу в полікультурному середовищі ЗДО

Як створити сприятливе середовище для розвитку дітей різних національностей та культур. Підходи до організації навчальних занять у мультикультурному середовищі. Використання полікультурних матеріалів та ресурсів у роботі з дітьми.

Тема 8. Застосування інтерактивних та ігрових методів для розвитку міжкультурної компетентності у дітей ЗДО

Використання ігор для вивчення культурних традицій. Роль інтерактивних методів у розвитку культурної чутливості у дітей. Ігрові техніки для розвитку соціального навичка та емоційної зрілості дітей у полікультурному середовищі.

Тема 9. Полікультурне навчання через проектну діяльність в ЗДО

Використання проектних методів для знайомства дітей з високою культурою. Створення міжкультурних проектів, які об'єднують дітей з різних етнічних груп. Підготовка та проведення тематичних заходів для вивчення традицій та обрядів інших народів.

Тема 10. Роль полікультурної освіти в розвитку критичного мислення

Значення полікультурної освіти у розвитку критичного мислення у дітей. Важливість навчання про культурні різниці для розуміння глобальних проблем. Як культурна різноманітність допомагає розвивати аналітичні та дослідницькі навички у дітей.

Тема 11. Мистецтво та культура як засоби розвитку полікультурної освіти в ЗДО

Використання народного мистецтва, музики, танців для знайомства дітей із надзвичайною культурою. Роль творчих майстер-класів, виставок та виступів у вихованні культурної свідомості дітей. Інтеграція традицій інших народів через художню діяльність.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 90					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі:				
лекції		практичні семінарські	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
7-й семестр						
Модуль 1. Загальні основи полікультурної освіти						
Тема 1. Основи полікультурної освіти в дошкільних навчальних закладах (ЗДО): концепція, принципи та підходи.	5	2				3
Тема 2. Інтеграція культурних аспектів у навчальний процес	8	2	2			4
Тема 3. Полікультурні підходи до навчання та виховання	8	2	2			4
Тема 4. Міжкультурна комунікація та її роль у навчанні	8	2	2			4
Тема 5. Роль родини та громади у полікультурному вихованні дітей ЗДО	8	2	2			4
Тема 6. Соціалізація дітей у полікультурному середовищі	8	2	2			4
Разом за модуль	45	12	10			23
Модуль 2. Впровадження полікультурної освіти в освітній процес ЗДО						
Тема 7. Особливості організації навчально-виховного процесу в полікультурному середовищі ЗДО	7	2	2			3
Тема 8. Застосування інтерактивних та ігрових методів для розвитку міжкультурної компетентності у дітей ЗДО	11	2	4			5
Тема 9. Полікультурне навчання через проектну діяльність в ЗДО	9	2	2			5
Тема 10. Роль полікультурної освіти в розвитку критичного мислення	9	2	2			5
Тема 11. Мистецтво та культура як засоби розвитку полікультурної освіти в ЗДО	9	2	2			5
Разом за модуль	45	10	12			23
Разом за семестр	90	22	22			46

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 90					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі:				
лекції		практичні семінарії	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
7-й семестр						
Модуль 1. Загальні основи полікультурної освіти						
Тема 1. Основи полікультурної освіти в дошкільних навчальних закладах (ЗДО): концепція, принципи та підходи.	8	1				7
Тема 2. Інтеграція культурних аспектів у навчальний процес	8,5	0,5	1			7
Тема 3. Полікультурні підходи до навчання та виховання	7,5	0,5				7
Тема 4. Міжкультурна комунікація та її роль у навчанні	7,5	0,5				7
Тема 5. Роль родини та громади у полікультурному вихованні дітей ЗДО	7,5	0,5				7
Тема 6. Соціалізація дітей у полікультурному середовищі	9	1	1			7
Модуль 2. Впровадження полікультурної освіти в освітній процес ЗДО						
Тема 7. Особливості організації навчально-виховного процесу в полікультурному середовищі ЗДО	8,5	0,5	1			7
Тема 8. Застосування інтерактивних та ігрових методів для розвитку міжкультурної компетентності у дітей ЗДО	9,5	0,5	1			8
Тема 9. Полікультурне навчання через проектну діяльність в ЗДО	8		1			7
Тема 10. Роль полікультурної освіти в розвитку критичного мислення	8	0,5	0,5			7
Тема 11. Мистецтво та культура як засоби розвитку полікультурної освіти в ЗДО	8	0,5	0,5			7
Разом за семестр	90	6	6			78

6.3 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Основи полікультурної освіти в дошкільних навчальних закладах (ЗДО): концепція, принципи та підходи.	2	1

2.	Тема 2. Інтеграція культурних аспектів у навчальний процес	2	
3.	Тема 3. Полікультурні підходи до навчання та виховання	2	
4.	Тема 4. Міжкультурна комунікація та її роль у навчанні	2	
5.	Тема 5. Роль родини та громади у полікультурному вихованні дітей ЗДО	2	1
6.	Тема 7. Особливості організації навчально-виховного процесу в полікультурному середовищі ЗДО	2	1
7.	Тема 8. Застосування інтерактивних та ігрових методів для розвитку міжкультурної компетентності у дітей ЗДО	2	1
8.	Тема 9. Полікультурне навчання через проектну діяльність в ЗДО	2	1
9.	Тема 10. Роль полікультурної освіти в розвитку критичного мислення	1	0,5
10.	Тема 11. Мистецтво та культура як засоби розвитку полікультурної освіти в ЗДО	1	0,5
	Разом	22	6

6.4 Самостійна робота

Самостійна робота є основним способом засвоєння студентами навчального матеріалу в позааудиторний час без участі викладача. Обсяг і зміст самостійної роботи визначається робочою програмою та робочим планом у межах встановленого обсягу годин із навчальної дисципліни, методичними вказівками викладача.

Навчальний матеріал, передбачений навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд із навчальним матеріалом, опрацьованим під час аудиторних занять.

Самостійна робота над навчальною дисципліною включає: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовка до практичних (семінарських) занять; систематизацію вивченого матеріалу перед іспитом; опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей; розроблення схем, таблиць, діаграм, мультимедійних презентацій тощо.

№ з/п	Назва теми (завдання)	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Проаналізуйте і доведіть актуальність полікультурної освіти в сучасних умовах	3	5
2.	Упорядкуйте словник нових термінів та понять з теми.	2	4
3.	Відшукайте кілька наукових праць дослідників полікультурної освіти, з числа викладачів кафедри, ознайомтесь зі змістом.	2	4
4.	Перелічіть основні концепції розвитку сучасної освіти, де піднімаються проблеми розвитку полікультурності молодого покоління	3	5
5.	Дослідіть основні напрями розвитку сучасної полікультурної освіти.	3	5
6.	Підберіть приклади, що розкривають глобалізаційні процеси в сучасному світі.	3	5
7.	Наведіть приклади прояву крос-культури у світі	3	5
8.	Проаналізуйте основні напрями роботи з питань формування у майбутніх педагогів полікультурної картини світу, міжкультурних комунікацій та полікультурної свідомості.	3	5

9.	Зробіть порівняльний аналіз явищ «національне» та «міжнаціональне».	3	5
10.	Розкрийте роль моралі та духовності в полікультурній освіті	3	5
11.	Підберіть історичні приклади про полікультурну сім'ю.	3	5
12.	Наведіть приклади виховання дітей у полікультурній сім'ї.	3	5
13.	Проаналізуйте етапи формування полікультурних сімейних відносин.	3	5
14.	Порівняйте сімейні та шлюбно-родинні стосунки в різних етнічних культурах.	3	5
15.	Проаналізуйте поліконфесійність сучасного світу.	3	5
16.	Проаналізуйте етапи формування полікультурної картини світу в особистості.	3	5
	Разом:	46	78

6.5 Індивідуальні завдання

До індивідуальної роботи у процесі вивчення навчальної дисципліни відносяться творчі й індивідуальні навчально-дослідні завдання, зокрема: дослідження практичних ситуацій; підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми з елементами наукового дослідження та його презентація; презентація власних досліджень, конференцій; написання есе; виконання вправ різного рівня складності, тестових завдань; розробка явищ і процесів; анотація опрацьованої додаткової літератури (відеофільмів); анотація прочитаної літератури з елементами науково-дослідної роботи; пошук в комп'ютерних мережах додаткового навчального матеріалу до запропонованих викладачем тем; збір інформації та ознайомлення із зарубіжним досвідом, що стосується певної навчальної проблеми тощо.

Пропонована тематика індивідуальних навчально-дослідних завдань з курсу «Полікультурна освіта»:

- Знайти в пресі, ТБ чи реальному житті випадки проявів різних видів толерантності або інтолерантності (етнічної, релігійної, міжетнічної), описати їх і проаналізувати. В кінці семестру студенти виступають зі своїми випадками і разом обговорюють їх.

- Дослідження полікультурного середовища міста, району, області:

а) дослідити назви вулиць в Ужгороді, чи є там імена видатних угорців, словаків, румун, поляків, або чи є якісь пам'ятки, які відтворюють культуру етнічних меншин області;

б) здійснити дослідження в бібліотеках та книжкових крамницях м.Ужгорода щодо наявності літератури етнічних меншин (окремо - мовою оригіналу і в перекладі). Виявити, яких найбільше, яких найменше, які не представлені зовсім.

- Підготовка бесід про видатних науковців, політиків, митців (угорців, румун, словаків, циган тощо) Закарпаття.

- Підготувати реферат на тему:

1. Зовнішні та внутрішні чинники розвитку полікультурної освіти в сучасному суспільстві.
2. Основні підходи та провідні концептуальні ідеї до визначення суті полікультурної освіти.
3. Особливості дошкільної освіти в полікультурному суспільстві.
4. Позитивний досвід полікультурної освіти США та Канади.
5. Історія розвитку полікультурних ідей в освіті України.
6. Полікультурна освіта як основа забезпечення прогресивного розвитку людства.
7. Полікультурна компетентність як чинник позитивного сприйняття різноманітності світу.
8. Традиції організації дошкільної освіти в Закарпатському регіоні.
9. Вітчизняні традиції полікультурності в освіті дітей дошкільного віку.
10. Практика діяльності сучасних ЗДО з урахуванням полікультурності суспільства.
11. Принцип полікультурності у організації толерантного освітнього простору українського дошкільця.
12. Зарубіжний досвід врахування особливостей полікультурного регіону в процесі підготовки фахівців для дошкільної освіти.
13. Діалог культур: педагогічний аспект.

14. Соціалізація особи : інкультурація та етноідентифікація
15. Вплив глобалізаційних процесів на традиції та культуру народів.
16. Глобальний вплив полікультурності на молодіжну культуру.
17. Традиції полікультурного навчання у моєму місті (селі).
18. Ціннісні орієнтири полікультурно компетентного вихователя ЗДО.
19. Місце толерантності у ціннісній ієрархії полікультурного педагога.
20. Методи і форми виховання толерантності дитини у полікультурному середовищі ЗДО.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: комп'ютерний клас.

Обладнання: мультимедійне.

Програмне забезпечення: підключення до інтернету та браузер.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна:

1. Поясок Т.Б., Беспарточна О.І. Формування полікультурної компетентності майбутніх економістів. *Engineering and Educational Technologies*. 2019. № 7 (1). С. 56–64.
2. Сідун Л.Ю. Реалізація принципу полікультурності в умовах багатонаціональної держави. *Соціологія та соціальна робота в умовах національних та регіональних викликів : матеріали міжнародної науковопрактичної конференції (Ужгород, 27 вересня, 2019 р.)*. Ужгород : РІК-У, 2019. С. 92 – 93.
3. Козубовська І.В., Розлуцька Г.М. Короткий термінологічний словник з основ педагогіки і полікультурної освіти (для вчителів шкіл з навчанням мовами нацменшин). Ужгород, 2018. 200 с.
4. Лесик А.С., Корнеєв Д.Є. Ідеї полікультурності та їх реалізація в освітньому середовищі закладу вищої освіти. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки 2 (22) 2021*. С. 18-22.
5. Васьків С. Т. Передумови розвитку полікультурної освіти дітей та молоді на Закарпатті другої половини ХІХ ст. - першої половини ХХ ст. Інноваційна педагогіка. Випуск 67 Т.1. Видавничий дім "Гельветика", 2024. С.57-60.
6. Васьків С. Засоби полікультурної освіти у вихованні дітей та молоді. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / за ред. М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 74. Том 1. С.345-348.
7. Кривко М. Ю. Визначення поняття «полікультурна освіта» у наукових працях вітчизняних і німецьких учених. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 89 С.28-32

Допоміжна:

1. Atroschenko T., Sidun L. Training of policultural teacher in USA. *Österreichisches Multiscience Journal. Innsbruck, Austria, 2020. Vol.2, #29. Pp. 15*
2. Povidaichuk O., Kozubovsky R., Sidun L. Foreign experience of training specialists for professional activity in multicultural society. *The scientific heritage. Budapest, Hungary, 2020. Vol.3, #47. Pp. 42 – 45.*
3. Антонова О. Є. Вплив полікультурного середовища на розвиток обдарованості майбутніх педагогів *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. Вінниця-Київ, 2015. Вип. 82. С. 27-32.
4. Бахов І.С. Тенденції розвитку полікультурної освіти у професійній підготовці фахівців Канади і США (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04. Київ, 2017. 624 с.

5. Васьків С. Т. Деякі особливості полікультурної підготовки педагогічних працівників ЗДО в США. *Advanced top technology: електрон. наук. журн.* № 2. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2024. С. 25-26.
6. Козубовська І. В., Розлуцька Г. М., Сідун Л. Ю. Полікультурне виховання учнів початкової школи США. *Віртус. Канада*, 2019. Вип. 35. С.114 –118.
7. Козубовська І. В., Сідун Л. Ю., Мигалина З. І. Полікультурна підготовка кадрів для шкіл і дошкільних закладів в США. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Педагогіка та психологія*. Мукачево : Вид-во МДУ, 2020. Випуск 1 (11). С. 226 – 229.
8. Кривко М. Ю. Переваги освітньо-культурної глобалізації в сучасному євразійському просторі. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 12 грудня 2019 р.)* / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Мітра», 2020. С. 268-273.
9. Кругленко Л., Дороніна Т. Методологічні засади історико-педагогічного висвітлення проблеми полікультурності. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 40. Том 2. С.206-212
10. Куценко О., Кременчук А. Толерантність як складник полікультурної компетентності. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 40. Том 2. С.219-224
11. Кучменко Е.М. Мультикультурне виховання – мільтикультурна взаємодія людських цінностей (історіографічний огляд). *Література та культура Полісся. Серія «Історичні науки»*. 2017. Вип. 87. С. 232–242.
12. Розлуцька Г.М., Сокол М.О., Гавриленко Т.Л. Принцип полікультурності у організації толерантного освітнього простору українського дошкільця. *Науковий вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія. Педагогіка і психологія*. Дніпро, 2020. Вип. 1 (19). С. 101–106.
13. Розлуцька Г.М. Полікультурна освіта як історико-педагогічна проблема. *Освіта Закарпаття в загальноєвропейському контексті/ За заг. ред. І. В. Козубовської, М. І. Кухти*. Ужгород: АУТДОР-ШАРК, 2017. С. 16-19.
14. Rozlutska Galyna, Mariana Sokol, Ömer Mert Denizci, Olha Hvozdyak, Fedorovych Anna, Palasevych Iryna. Multiculturalism in Inercultural Tolerant Communication of Innovative Educational Space of Ukrainain Preschool. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. Vol. 9. № 10 P. 141-146.
15. Mariana Sokol¹, Rozlutska Galyna², Shaparenko Khrystyna³, Olha Hvozdyak⁴, Gorodyska Violetta⁵ and Ivakh Svitlana⁶. Tolerance in the Communicative Culture of Modern Educational Manager. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2021. Vol. 10. № 1 P. 18-23.
- 16.

Інформаційні джерела:

1. <http://znaimo.com.ua/>
2. <https://osvita.ua/>
3. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського www.dnpg.gov.ua/
4. Бібліотека українських підручників <http://pidruchniki.ws/>
5. Національна бібліотека України ім. В.И. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

9. Контрольні питання до іспиту:

1. Сутність поняття «полікультурна освіта».
2. Україна - поліетнічна та полікультурна держава.
3. Вплив сучасних глобалізаційних процесів на традиції та культуру народів.
4. Мультикультурна освіта та полікультурність.
5. Шляхи формування полікультурного світогляду.
6. Зміст полікультурної освіти.
7. Основні принципи полікультурної освіти.
8. Зв'язки полікультурної освіти з іншими науками.
9. Схарактеризуйте основні етапи розвитку полікультурної освіти.
10. Напрями глобалізаційних процесів в сучасному світі.
11. Крос-культура у країнах світу.
12. Семантика і природа толерантності.
13. Терпимість і нетерпимість. Толерантність як ставлення.
14. Оцінювання відносин між людьми.
15. Розвиток політкоректності в світі.
16. Полікультурна освіта в суспільстві в епоху глобалізації, модернізації та інформатизації.
17. Основні напрями роботи з питань формування у майбутніх педагогів і вихователів полікультурної картини світу, міжкультурних комунікацій та полікультурної свідомості.
18. Полікультурна освіта про національне та міжнаціональне.
19. Сучасний розвиток етносів в Україні.
20. Етноідентифікація особи. Національно-культурна ідентичність особистості.
21. України і Європа : діалог культур.
22. Мораль і духовність в полікультурній освіті.
23. Основні принципи морального кодексу народів різних національностей.
24. Місце українського народу серед народів світу (компаративістичний аналіз).
25. Історичні відомості про полікультурну сім'ю.
26. Сімейна обрядовість, її основні види. Сімейні звичаї і обряди.
27. Особливості полікультурних сімей Закарпаття.
28. Родинні виховні традиції.
29. Полікультурна освіта батьків. Виховання дітей у полікультурній сім'ї.
30. Народний ідеал сім'ї.
31. Етнічна специфіка і етапи формування полікультурних сімейних відносин.
32. Сім'я та шлюбно-родинні стосунки в різних етнічних культурах.
33. Національна та світова культура про розвиток особистості.
34. Релігія як різновид культури. Релігійне наповнення змісту полікультурної педагогіки.
35. Поліконфесійність сучасного світу. Релігія як механізм захисту ідентичності.
36. Формування полікультурної картини світу в особистості.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)